

शिवराज राजपत्र

शिवराज नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ८ संख्या: २१ मिति: २०८१।१०।०८

भाग-१

शिवराज नगरसभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

नेपालको संविधानको धारा २२९ को उप-धारा (२) बमोजिम शिवराज नगरसभाले यो स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन ऐन, २०८१ जारी गरेको छ ।

स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन ऐन, २०८१

नगर सभाबाट स्वीकृत मिति: २०८१।०९।२५

प्रस्तावना:

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय वस्तु वा सेवा बजारको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई एकल अधिकारको रूपमा व्यवस्था गरिएकोले स्थानीय बजार व्यवस्थापन गरी स्वच्छ बजारको माध्यमबाट गुणस्तरीय वस्तु वा सेवा प्राप्त गर्ने उपभोक्ताको मौलिक हकलाई स्थानीय तहमा संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्न, बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन र उपभोक्ता हित संरक्षण तथा संवर्द्धन सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकोले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी शिवराज नगरपालिकाको नगर सभाको बैठकबाट पारित गरी यो ऐन जारी गरीएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(१) यस ऐनको नाम “स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन ऐन, २०८१” रहेको छ ।

(२) यो ऐन नगर सभाबाट स्वीकृत भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(१) “प्रमुख” भन्नाले नगर प्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।

(२) “अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप” भन्नाले यस ऐनको दफा १० बमोजिमको क्रियाकलाप सम्झनु पर्दछ ।

(३) “उपभोक्ता” भन्नाले कुनै वस्तु वा सेवा उपभोग वा प्रयोग गर्ने व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्दछ ।

(४) “उपभोक्ता संस्था” भन्नाले उपभोक्ता हित संरक्षण तथा संवर्द्धनको उदेश्यले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको संस्था वा त्यस्तो संस्थाको स्थानीय तहको नगरस्तरिय शाखा समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(५) “गुणस्तरिहिन वस्तु” भन्नाले यस ऐनको दफा १९ बमोजिमको अवस्था भएको वा रहेको उपभोग्य वस्तु सम्झनु पर्दछ ।

- (६) “गुणस्तरहिन सेवा” भन्नाले कुनै सेवाको गुणस्तर तोकिए वा दाबी गरिएकोमा त्यस अनुरूप नभएको भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- (७) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन बमोजिमको नियम, कार्यविधि, निर्देशिका तथा कार्यपालिकाको निर्णयबाट वा प्रचलित नेपाल कानूनद्वारा तोकिएको भए सो बमोजिम तोकिएको सम्झनु पर्दछ ।
- (८) “नगरपालिका” भन्नाले शिवराज नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।
- (९) “निरिक्षण अधिकृत” भन्नाले यस ऐनको दफा २६ बमोजिम नियुक्त निरीक्षण अधिकृत सम्झनुपर्दछ ।
- (१०) “वस्तु” भन्नाले उपभोक्ताले उपभोग वा प्रयोग गर्ने वस्तुको समिश्रणबाट बनेको पदार्थ सम्झनुपर्दछ र सो शब्दले उपभोग्य वस्तुको निर्माणमा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ, रङ सुगन्ध वा रसायन समेतलाई जनाउँछ । सो शब्दले मूल्य लिई वा नलिईकन बिक्री वितरण गरिने सबै प्रकारका वस्तुलाई जनाउनेछ ।
- (११) “बजार अनुगमन टोली” भन्नाले नगर कार्यपालिकाबाट यस ऐनको दफा २३ बमोजिम गठन गरेको बजार अनुगमन टोली सम्झनुपर्दछ ।
- (१२) “प्रदायक” भन्नाले मूल्य वा दस्तुर वा पारिश्रमिक लिई वा नलिई सबै प्रकारका वस्तु वा सेवा बिक्री वितरण गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था सम्झनु पर्दछ ।
- (१३) “लेवल” भन्नाले उपभोग्य वस्तु वा उपभोग्य वस्तु राखिएको भाँडो वा त्यस्तो उपभोग्य वस्तु वा उपभोग्य वस्तुमा लेखिएको, छापिएको, लिथो गरिएको, चिन्ह लगाईएको, इम्बोर्स गरिएको, समावेश गरिएको वा अन्य कुनै किसिमले देखाईएको ट्याग, चिन्ह, तस्बिर वा अन्य विवरणात्मक वस्तु सम्झनुपर्दछ ।
- (१४) “समिति” भन्नाले दफा २१ बमोजिम गठित बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।
- (१५) “सेवा” भन्नाले विधुत्, खानेपानी टेलिफोन सूचना प्रविधि सञ्चार ढलनिकास वितरण शिक्षा वातावरणिय बैंक, वित्तिय तथा स्वास्थ्य र सामाजिक सेवा पर्यटन मनोरञ्जन तथा खेलकुद सेवा निर्माण तथा इन्जिनियरिङ्ग सेवा यातायात चिकित्सा लगायतका दस्तुर वा पारिश्रमिक लिई वा नलिई प्रदान गरिने सम्पूर्ण सेवाहरूलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (१६) “स्थानीय बजार” भन्नाले शिवराज नगरपालिका क्षेत्र भित्रको वस्तु बिक्री स्थल वा सेवा बजार सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद - २

स्थानीय बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी गर्ने कार्यहरू :
- (१) नगरपालिकाको स्वीकृत बिना नगरपालिका क्षेत्रभित्र अन्य कुनै पनी हाट बजार संचालन गर्न पाईने छैन ।
 - (२) नगरपालिकाले स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी देहायका कार्यहरू गर्नेछ ।
 - (क) स्थानीय व्यापार, वस्तुको माग, आपूर्ति तथा अनुगमन सम्बन्धी निती, कानुन, मापदण्डहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।
 - (ख) बजार तथा हाट बजार सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।
 - (ग) स्थानीय वस्तुहरूको उत्पादन, आपूर्ति तथा निकासी प्रक्षेपण, मूल्य निर्धारण र अनुगमनको काम गर्ने ।
 - (घ) स्थानीय व्यापार र वाणिज्य सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।
 - (ङ) स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको मूल्य तथा गुणस्तरको अनुगमन र नियमन गर्ने ।
 - (च) स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्मको दर्ता, अनुमति, नविकरण, खारेजी, अनुगमन र नियमन गर्ने ।
 - (छ) स्थानीय व्यापारको तथ्यांक प्रणाली र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
 - (ज) निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
 - (झ) स्थानीय बौद्धिक सम्पत्तीको संरक्षण, प्रवर्द्धन र अभिलेखांकन गर्ने ।
 - (ञ) उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि, उपभोक्ता जागरण तथा शसक्तिकरण, उपभोक्ताको गुनासो व्यवस्थापन, जागरुक उपभोक्ता तथा नैतिकवान् बिक्रेतालाई प्रोत्साहन गर्ने, लक्षित उपभोक्ताको लगत व्यवस्थापन र स्थानीय वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर परिक्षण गर्ने ।
 - (ट) स्थानीय स्तरमा जनस्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर पर्ने किसिमका उपभोग्य वस्तुको बेचबिखन र उपभोग तथा वातावरणिय प्रदुषण र हानिकारक पदार्थहरूको नियन्त्रण, अनुगमन तथा नियमन गर्ने ।
 - (ठ) वस्तु र सेवा बजारको व्यवस्थापन सम्बन्धी तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।
 - (ड) स्थानीय बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।

- (३) उपदफा (१) बमोजिम कार्यहरु सम्पन्न गर्न नगरपालिकाले सरोकारवालाहरुसंगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा आवश्यक कार्य योजना सहित बजेट व्यवस्थापन र कार्यक्रम गर्ने ।

परिच्छेद - ३

उपभोक्ताको अधिकार तथा बजारसँग सम्बद्ध पक्षको दायित्व सम्बन्धी व्यवस्था

४. उपभोक्ताको अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) नगरपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम उपभोक्तालाई प्राप्त अधिकार र संवर्द्धन संरक्षण गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका लागि निति तथा कार्यक्रम तयार गर्नेछ ।
- (३) नगरपालिकाले विश्व उपभोक्ता अधिकार दिवस मनाउन विविध कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।
- (४) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नितिगत तथा संस्थागत व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (५) नगरपालिकाले उपभोक्ता हित संरक्षणको लागि वस्तु र सेवाको आपूर्ति, मूल्य, गुणस्तर, नापतौल, लेबल, विज्ञापन आदिको नियमित बजार सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था नगरकार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (६) नगरपालिका भित्र उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

५. वस्तु वा सेवाको बजार सँग सम्बद्ध पक्षको दायित्व: नगरपालिका भित्र वस्तु वा सेवा प्रदान गर्ने प्रत्येक उत्पादक, आयातकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता, बिक्रेता र सेवा प्रदायकले प्रचलित कानून बमोजिमको दायित्व पुरा गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ४

दर्ता, अनुमति, सिफारिस, नविकरण र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

६. व्यवसाय दर्ता तथा स्विकृति सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) नगरपालिका क्षेत्र भित्र बिक्री वितरण गर्ने उदेश्यले स्थापित वस्तु वा सेवाका उत्पादक, आयातकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता लगायतका प्रदाय वा बिक्रेताले आफ्नो कारोबार सञ्चालन गर्दा नगरपालिकामा दर्ता वा अनुमति लिई कारोबार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

- (२) नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै वस्तु वा सेवा व्यवसाय गर्ने उद्देश्यले स्थापित हाट बजार, होमस्टे, महोत्सव, मेला तथा पर्यटनसँग सम्बन्धित व्यवसाय सञ्चालन गर्दा नगरपालिकामा दर्ता वा अनुमति लिई कारोबार संचालन गर्नु पर्नेछ ।
 - (३) प्रदायक वा बिक्रेताले आफूले सञ्चालन गर्ने कारोबारको प्रचलित संघ र प्रदेश कानून बमोजिम दर्ता स्विकृति लिनु पर्ने भए लिएको प्रमाण समेत आवेदनका साथ पेश गर्नु पर्नेछ ।
 - (४) उपदफा (१) र (२) बमोजिम पेश भएको दर्ता वा अनुमतीको आवेदन उपर नगरपालिकाले छानबिन गरी दर्ता वा स्विकृत गर्न मिल्ने भए दर्ता वा अनुमती दिई दर्ता प्रमाण पत्र उपलब्ध गराउनेछ । दर्ता वा अनुमती गर्न नमिल्ने भए सोको स्पष्ट कारण सहित आवेदन दर्ता भएको मितिले सात दिन भित्र आवेदकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
 - (५) नगरपालिका भित्र कुनै उधोग वा वस्तु वा सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले कसैले प्रचलित कानून बमोजिम कुनै फर्म, कम्पनी, एजेन्सी वा संस्था दर्ता गर्न चाहेमा नगरपालिकाले आवश्यक सिफारिस गर्न सक्नेछ ।
 - (६) दर्ता, अनुमती तथा सिफारिस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
७. दर्ता नविकरण गर्नुपर्ने: दफा ६ बमोजिम नगरपालिकामा दर्ता गरीएका उधोग, फर्म, पसल, कारोबार, व्यवसाय, हाटबजार, मेला, महोत्सव, पर्यटन जस्ता प्रदायकले प्रत्येक वर्ष असोज मसान्त भित्र तोकिए बमोजिम लाग्ने शुल्क वा दस्तुर बुझाई दर्ता अनुमती नविकरण गर्नु पर्नेछ ।
८. दर्ता वा अनुमती खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था:
- (१) नगरपालिकामा दर्ता भएका प्रदायक दर्ता वा अनुमती देहायको अवस्थामा समितिले खारेज गर्न सक्नेछ ।
 - (क) लगातार ३ वर्ष सम्म नविकरण नगरेमा ।
 - (ख) उद्देश्य विपरित काम गरेमा ।
 - (ग) यस ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गतको नियमको कम्तीमा तिन पटक उलंघन गरेमा ।
 - (घ) स्विकृति बेगर तोकिएको स्थान भन्दा अन्यत्रै कारोबार संचालन गरेमा ।
 - (ङ) आफूले उत्सर्जन गरेको फोहोर वा अन्य पदार्थको उचित व्यवस्थापन नगरेमा वा वातावरणमा हानी नोक्सानी पुर्याएमा ।
 - (च) अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गरेमा ।

- (छ) तोकिएका अन्य कुराहरु ।
- (२) दर्ता वा अनुमती खारेजी गर्नु अघि सुनुवाईको मौका प्रदान गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको खारेजीको निर्णय उपर सम्बन्धीतले थाहा पाएको मितिले २१ दिन भित्र नगर प्रमुख समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम नगर प्रमुखले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
- (५) प्रदायक दर्ता वा अनुमतिको खारेजी सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकए बमोजिम हुनेछ ।
९. प्रदायकले उद्योग, फर्म, पसल, व्यवसाय सञ्चालन गर्दा मापदण्ड पालना गर्नु पर्ने:
- (१) प्रचलित कानूनले तोकेको गुणस्तर वा मापदण्ड भित्र रही उद्योग, फर्म, व्यवसाय, कारोबार, सेवा प्रदान स्थलको पूर्वाधार तयार गरी प्रदायकले व्यवसाय संचालन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम गुणस्तर वा मापदण्ड नतोकिएको हकमा नगरपालिकाले तोकेको मापदण्ड वा शर्त पालना गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-५

अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप र बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१०. अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गर्न नहुने: कसैले पनि नगरपालिका भित्र देहाय बमोजिमको अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गर्न वा गराउन पाउने छैन ।
- (क) उपभोग्य वस्तु वा सेवाको वास्तविक गुणस्तर, परिमाण, मूल्य, ढाँचा वा बनावट आदी ढाँटी, लुकाई छिपाई वा झुक्याई त्यस्तो वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्ने ।
- (ख) झुट्टा वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गर्ने वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गरी वस्तु वा सेवा बिक्री गर्ने वा गराउने ।
- (ग) उपभोग्य वस्तु वा सेवाको हकमा मौखिक, लिखित वा दृश्यबाट देहायका कुनै काम गर्ने ।
- (क) कमसल वस्तुलाई विशिष्ट वा गुणस्तर भएको स्तरमान, गुणस्तर, मात्रा, श्रेणी, संरचना, डिजाईन देखाई बिक्री गर्ने ।
- (ख) पुन निर्मित वा पुराना वस्तुलाई नयाँ हो भनी देखाई वा झुक्याई बिक्री गर्ने ।
- (ग) घोषित गरिएका कुनै फाईदा नहुने अवस्थामा पनि वस्तु वा सेवाको बिक्री गर्दा झुट्टा र भ्रमपूर्ण रूपमा विज्ञापन वा सूचना प्रसारण गर्ने ।

- (घ) उपभोग्य वस्तुको उपभोगबाट उपभोक्ताको कुनै रोग निको भन्ने तथ्यगत आधार बिना नै त्यस्तो वस्तुको दाबी वा प्रत्याभूति गर्ने वा बिक्री गर्ने ।
- (घ) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको वास्तविक लागतको आधार भन्दा फरक आधारमा उपभोक्ता मूल्यमा भार पर्ने गरी मूल्य निर्धारण गरेमा वा कुनै प्रतियोगिता, चिठ्ठा अवसर आदीको लागत समेत समावेश गरी मूल्य तय गर्ने वा त्यस्तो मूल्यमा बिक्री गर्ने ।
- (ङ) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको मूल्यमा दान, इनाम वा निशुल्क पाइने अन्य वस्तुको मूल्य वा लागत समावेश गरी मूल्य निर्धारण गर्ने वा त्यस्तो मूल्यमा त्यस्तो वस्तु वा सेवाको बिक्री गर्ने ।
- (च) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवामा तोकिएको गुणस्तर वा मानक भन्दा घटी वा बढी हुने गरी त्यस्तो वस्तु वा उत्पादन, मिश्रण वा आपूर्ती वा ओसार पसार वा सञ्चय वा बिक्री गर्ने ।
- (छ) कुनै उपभोग्य वस्तुको अनुचित सञ्चय वा कृत्रिम अभाव हुने गरी मूल्य बढाउने वा जम्मा खोरी गर्ने वा बिक्री गर्ने ।
- (ज) त्रुटिपूर्ण उत्पादनबाट नष्ट भएको वस्तुको मूल्य वा व्यापारिक कारोबारको सिलसिलामा करार भएको वस्तुको मूल्य समेत अन्य वस्तुको लागत मूल्यमा समावेश गरी बिक्री गर्ने ।
- (झ) सक्कली वस्तुलाई विस्थापित गर्न नक्कली वस्तु उत्पादन गर्ने वा त्यस्तो उत्पादनको बिक्री गर्ने ।
- (ञ) बिक्री गरेको वस्तु वा सेवाको बिल वा बिजक जारी गर्न इन्कार गर्ने, बिल वा बिजक जारी नगर्ने ।
- (ट) कुनै उपभोग्य वस्तु उपभोग गर्दा उपभोक्तालाई हानी, नोक्सानी वा क्षती पुग्ने गरी विषादी वा कुनै रसायनको प्रयोग गर्ने वा त्यसरी प्रयोग भएको वस्तु बिक्री गर्ने ।
- (ठ) उपभोग्य वस्तु उपभोग गरी सक्नुपर्ने अवधी व्यतित भइसकेको वस्तु वा उपभोग गर्न नमिल्ने वस्तुमा नयाँ लेबल लगाई त्यस्तो वस्तु बिक्री गर्ने ।
- (ड) उपभोग गर्न नसकिने गुणस्तरहिन वस्तु पैठारी, उत्पादन वा बिक्री वितरण गर्ने ।

- (ढ) उत्पादक, आपूर्तिकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता वा बिक्रेता वा त्यस्ता व्यक्ती र अन्य व्यक्ति वा संघ संस्थाको मिलेमतोबाट लागेको लागत र तोकिएभन्दा बढी मूल्य निर्धारण गर्ने वा बिक्री गर्ने ।
- (ण) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवा बिक्री गर्दा तोकिएको व्यापारिक तह भन्दा बढी तह वा शृंखला खडा गरी बिक्री वा प्रदान गर्ने ।
- (त) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्न कुनै संरचना, मानक वा मापदण्ड तोकिएमा त्यस्तो संरचना, मानक वा मापदण्ड पुरा नगरी बिक्री गर्ने ।
- (थ) कुनै वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्न कुनै संरचना, मानक वा मापदण्ड तोकिएकोमा त्यस्तो संरचना, मानक वा मापदण्ड पूरा नगरी बिक्री गर्ने ।

११. बजारको तह निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले उपभोक्ता हक हित संरक्षण गर्न, बजारको नियम (मार्केट रुल) बमोजिम व्यवस्थापन गर्न, बजारलाई स्वच्छ, सुलभ तथा पारदर्शी बनाउन तोकिएको कुनैपनि वस्तु वा सेवाको लागि बजार वा प्रदायकको तह निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएभन्दा बढी तह कायम हुने गरी कसैले पनि वस्तु वा सेवाको बिक्री वितरण गर्न पाईने छैन ।

१२. आपूर्ति व्यवस्थापन:

- (१) नगरपालिका क्षेत्रमा आवश्यक वस्तु वा सेवाको बजार माग अनुसार आपूर्तिको व्यवस्थापन सम्बन्धित वस्तु वा सेवाको प्रदायक वा बिक्रेताले गर्नु पर्नेछ ।
- (२) समितिले वस्तु वा सेवाको बजारमा माग अनुसार उत्पादन, आयात मौज्दात तथा भण्डारणको अवस्थाका सम्बन्धमा नियमित विश्लेषण गरी सो को आधारमा सम्बन्धित प्रदायक वा बिक्रेतालाई आपूर्ति व्यवस्थापनका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- (३) नगरपालिका आफैले वा सार्वजनिक निजी साझेदारी वा सहकारी अन्य कुनै व्यवस्थापनबाट नगरपालिकाभिन्न वस्तु र सेवाको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।
- (४) नगरपालिका वा समितिले मागेको वस्तु वा सेवाको मौज्दात वा सञ्चय लगायतका विवरण तोकिएको समयभित्र सम्बन्धित प्रदायक वा बिक्रेताले दिनु पर्नेछ ।
- (५) अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको आपूर्ति व्यवस्थालाई असहज बनाउने उद्देश्यले कसैले पनि कृत्रिम अभावको सिर्जना, जम्माखोरी, कृत्रिम मूल्यवृद्धि र नाफाखोरी जस्ता कार्य गर्नु गराउनु हुँदैन ।

- (६) विपद् वा अन्य कुनै कारणले बजारमा दैनिक उपभोग्य अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको आपूर्ति अवस्थामा गम्भिर संकट वा विचलनको अवस्था आएमा नगरपालिकाले त्यस्तो वस्तु वा सेवाको बजारलाई व्यवस्थापन नियन्त्रण गरी सहज आपूर्ति व्यवस्था नभएकसम्मको लागि कुनै निजी, सार्वजनिक संस्था वा सहकारी मार्फत त्यस्तो वस्तु र सेवाको बिक्रि वितरणको व्यवस्था गराउन सक्नेछ ।
- (७) आपूर्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. वस्तु र सेवाको बिक्रि स्थल सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र वस्तु वा सेवाको व्यापार व्यवसाय गर्दा दर्ता वा अनुमति प्राप्त गरेको स्थलमा बाहेक अन्यत्र सेवा तथा वस्तुको बिक्रि वितरण गर्न, गराउन पाइने छैन ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्रदायकले तोकिएको स्थल बाहेक अन्यत्र वा निषेधित क्षेत्रमा कसैले पनि सेवा वा वस्तुको बिक्रि वितरण गर्न पाइने छैन ।
- (३) वस्तु वा सेवा संचालन वा बिक्रि वितरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. सुपथ मूल्यको पसलको स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने:

- (१) नगरपालिकाले दैनिक उपभोग्य वस्तुहरुको सहज र सुपथ उपलब्धताका लागि सार्वजनिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सुपथ मूल्यका पसलको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न गराउन सक्नेछ ।
- (२) सुपथ मूल्यको पसलको माल वस्तु लाई कसैले पनि बढी मूल्यमा बिक्रि गर्न गराउन पाइनेछैन ।
- (३) सुपथ मूल्य सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. स्थान र समय निर्धारण गर्न सक्ने

- (१) नगरपालिकाले वस्तु वा सेवा प्रदायकको बिक्रि वितरणका सम्बन्धी लागि कुनै निश्चित स्थान वा समय निर्धारण गर्न वा सो सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम स्थान, समय निर्धारण वा पूर्वाधार निर्माण गर्दा एकिकृत बजार वा एकै प्रकारका फर्म, पसल, कम्पनी, उद्योग व्यवसायलाई एकै ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता वा अनुमति प्रदान गरी व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।
- (३) स्थान वा समय निर्धारण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. वातावरण सफा र स्वच्छ राख्नु पर्ने:

- (१) नगरपालिका क्षेत्रमा कारोबार गर्ने वस्तु वा सेवाका प्रदायकले नगरपालिका क्षेत्रको सरसफाई र स्वच्छतामा हानी, नोक्सानी गर्ने कुनै पनि गतिविधि सञ्चालन गर्न पाइने छैन ।
- (२) कारोबार स्थल, सडक, बाटो सफा राख्नु तथा आफुले उत्सर्जन गरेको फोहोरको उचित व्यवस्थापन गर्नु सम्बन्धित प्रदायकको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद-६

अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको सूची र मूल्य निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था

१७. अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको सूची र मूल्य निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले समय समयमा अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको सूची निर्धारण वा अधिकतम उपभोक्ता मूल्य निर्धारण गरी सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिका भित्र तोकिएको अधिकतम मूल्य भन्दा बढी हुने गरी कसैले पनि वस्तु वा सेवाको बिक्रि गर्न पाइने छैन ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको सूची र अधिकतम उपभोक्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. मूल्य सूची तथा दर्ता प्रमाणपत्र राख्नु पर्ने सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) वस्तु वा सेवा प्रदायकले वसलमा रहेको प्रत्येक उपभोग्य वस्तुको कारखाना मूल्य तथा विक्रेताले बिक्रि वितरण गर्ने प्रत्येक वस्तुको थोक वा खुद्रा मूल्य र सेवा प्रदायकले प्रदानगर्ने सेवाको शुल्क स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरी मूल्यसूची राख्नु पर्नेछ ।
- (२) उत्पादक वा विक्रेता वा सेवा प्रदायकले खरिद बिक्रि सम्बन्धी बिल विजक
- (३) वस्तु वा सेवाको बिल वा विजक नगरपालिका, अनुगमन टोली र निरीक्षण अधिकृतले मागेका बखत उपलब्ध गराउन पर्नेछ ।
- (४) वस्तु वा सेवा बिक्रि गर्दा उपभोक्तालाई विक्रेताले बिल दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ७

१९. गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था गुणस्तरहिन वस्तु र सेवाको बिक्रि वितरण गर्न नहुने:

- (१) कसैले पनि नगरपालिका क्षेत्रभित्र गुणस्तरहिन वस्तु र सेवाको उत्पादन, पैठारी तथा बिक्रि वितरण गर्न हुँदैन । गुणस्तरहिन वस्तु भन्नाले देहायको कुनै अवस्था भएको वा रहेको उपभोग्य वस्तु सम्झनुपर्छ ।

- (क) तोकिएको भन्दा कम गुणस्तर भएको वा त्यस्तो वस्तुमा हुनुपर्ने आवश्यक तत्व वा पदार्थको परिमाण घटाइएको वा अर्को कुनै पदार्थको मिसावट गरीएको,
- (ख) मानव स्वास्थ्यलाई हानी हुने गरी सडेको, गलेको वा फोहोर मैला वा विषादी मिश्रण गरी तयार गरीएको वा स्वास्थ्यलाई हानी हुने कुनै रसायन,रङ वा सुगन्ध प्रयोग गरीएको,
- (ग) त्यस्तो वस्तुको केही वा सबै भाग कुनै रोगी वा रोगकारक पशुपंक्षी वा हानिकारक वनस्पतिबाट बनाइएको ,
- (घ) तोकिएको मापदण्ड पूरा नगरी उत्पादन,ढुवानी, सञ्चय,भण्डारण वा बिक्रि गरिएको,
- (ङ) उपभोग्य वस्तुको गुणस्तर तोकिएमा सोहि बमोजिम र नतोकिएमा उत्पादक वा पैठारीकर्ता वा बिक्रेताले तोके बमोजिमको गुणस्तर नभएको ।

२०. लेबल र उपभोग्य म्याद सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिका भित्र प्रचलित कानून बमोजिम लेबल भएको वस्तु मात्र उत्पादन, पैठारी, ढुवानी, भण्डारण तथा बिक्रिको लागि राख्न पर्नेछ ।
- (२) गुणस्तरहिन वा म्याद गुज्रेका वस्तु फिर्ता गर्ने, नष्ट गर्ने समेतका दायित्व सम्बन्धित प्रदायकको हुनेछ ।

परिच्छेद - ८

समिति र बजार अनुगमन टोलिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था

२१. बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण समिति:

- (१) यस ऐन कार्यान्वयन गर्न नगरपालिका भित्र देहाय बमोजिमको बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण समिति गठन हुनेछः
 - (क) नगर उप प्रमुख - संयोजक
 - (ख) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - सदस्य
 - (ग) कृषि विकास समिति संयोजक - सदस्य
 - (घ) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष - सदस्य
 - (ङ) स्थानीय प्रशासनको प्रतिनिधी - सदस्य
 - (च) स्थानीय सुरक्षा निकाय (नेपाल प्रहरी) को प्रतिनिधी - सदस्य
 - (छ) खाध तथा गुणस्तर नियन्त्रण कार्यालयको प्रतिनिधी - सदस्य
 - (ज) घरेलु तथा साना उधोग कार्यालयको प्रतिनिधी - सदस्य

- (झ) शिवराज नगरपालिकाको राजस्व शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
- (ञ) कृषि विकास शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
- (ट) पशु सेवा शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
- (ठ) उद्योग वाणिज्य संघ/व्यापार संघ/होटल व्यवसाय संघको प्रतिनिधी एक/एक जना - सदस्य

२२. समितिका काम कर्तव्य र अधिकार:

- (१) समितिका काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।
 - (क) उपभोक्ता हित संरक्षण तथा स्वच्छ बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नितिगत व्यवस्था गर्ने ।
 - (ख) बजारलाई स्वच्छ र प्रतिस्पर्धी बनाउन उपभोक्ताको हक हितमा प्रतिकूल असर पर्ने वा पर्न सक्ने एकाधिकार वा अनुचित व्यापारिक क्रियाकलापको रोकथाम र नियन्त्रण गर्ने वा त्यस सम्बन्धमा कार्य योजना बनाई लागू गर्ने ।
 - (ग) अत्यावश्यक वस्तुहरुको माग र आपूर्तीको अवस्था सम्बन्धी तथ्यांक संकलन गरी माग बमोजिम आपूर्ती व्यवस्था सहज र सुलभ बनाउन आवश्यक कार्य गर्ने ।
 - (घ) आपूर्ती व्यवस्थालाई सहज,सुलभ र पहुँचयोग्य बनाउन सार्वजनिक संस्था, सहकारी र निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
 - (ङ) उपभोक्ताको हित संरक्षण गर्न आपूर्ती व्यवस्था र उपभोग्य वस्तु वा सेवाको छड्के अनुगमन गर्ने ।
 - (च) उपभोक्ता शिक्षा सम्बन्धी सचेतना र बजार अनुगमनको कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने ।
 - (छ) उपभोक्ताको गुनासो तथा सूचना प्राप्त गर्न नगर उपभोक्ता हटलाइन जस्ता सेवा संचालन गरी उपभोक्तालाई गुनासो गर्न सहज सुलभ बनाई जायज गुनासो गर्नेलाई प्रोत्साहन तथा पुरस्कृत गर्ने ।
 - (ज) बजार अनुगमन सम्बन्धी कामको मूल्यांकन गरी अनुगमन टोलिलाई निर्देशन गर्ने ।
 - (झ) उपभोक्ता हित विपरित कार्य भएमा आवश्यक कानुनी कारबाहीको लागि निरिक्षण वा अनुसन्धान अधिकृत तोक्ने

- (ज) नगरपालिका भित्र खपत हुने उपभोग्य वस्तु वा सेवाको माग र आपूर्ती स्थितिको निरन्तर विश्लेषण तथा समिक्षा गरी माग अनुसारको आपूर्तीको व्यवस्था मिलाउने र
 - (ट) वस्तु वा सेवाको उत्पादक,बिक्रेता वा वितरकहरूले अवाञ्छित तरिकाले गरेको मूल्यवृद्धिलाई रोक्न र नियन्त्रण गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
 - (ठ) उपभोक्तालाई उचित मूल्य र सहज रूपमा खाधान्न लगायतका अन्य दैनिक उपभोग्य वस्तुको आपूर्ती सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएका संस्था, निजि फर्म वा कम्पनीलाई प्रोत्साहित गर्ने ।
 - (ड) कुनै ठाउँ विशेषको लागि कुनै वस्तु वा सेवाको निश्चित अवधिको लागि अधिकतम मौज्जातको परिमाण तोक्ने ।
 - (ढ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र उत्पादित कुनै खाद्य वस्तुको अभाव भएमा त्यस्तो खाद्य वस्तुको निश्चित परिमाण निर्धारण गरी तोकिएको वा उचित मूल्यमा उत्पादक,भण्डारक,आयातकर्ता वा बिक्रेताबाट खाद्य वस्तु प्राप्त गरी सर्वसाधारणलाई बिक्रि वितरणको व्यवस्था गर्ने ।
 - (ण) थोक तथा खुद्रा व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्न त्यस्ता व्यवसाय सँग सम्बन्धित व्यापारिक फर्म वा कम्पनीको नाम, ठेगाना, उपभोग्य वस्तुको मौज्जात लगायत अन्य आवश्यक विवरण खुलाउन लगाई उचित मूल्यमा एकरूपता कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
 - (त) आवश्यकता अनुसार छड्के सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गरी कारबाही गर्ने ।
 - (थ) आवश्यकता अनुसार बजार अनुगमन समिति, बजार अनुगमन टोली, विषयगत अनुगमन टोली वा संयुक्त बजार अनुगमन टोली गठन गर्ने ।
- (२) समितिले छड्के सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्दा यस ऐनको व्यवस्था प्रतिकूल कसैबाट काम कारबाही भएको पाईएमा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गरीएको फाइल साथ आवश्यक कारबाहिका लागि सम्बन्धित निकायमा पठाउनुपर्नेछ ।
 - (३) सम्बन्धित निकायले पनि सो सम्बन्धमा भएको काम कारबाहिको जानकारी समितिलाई गराउनुपर्नेछ ।
 - (४) समितिले छड्के अनुगमन गर्दा यस ऐन बमोजिम निरीक्षण अधिकृतलाई प्राप्त सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

२३. बजार अनुगमन टोलीको गठन:

- (१) यस ऐन बमोजिम अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप भए नभएको, मूल्य सूची राखे नराखेको, वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, मूल्य र परिमाणका सम्बन्धमा नियमित रूपमा बजार अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न देहाय बमोजिमको शिवराज नगरपालिका बजार अनुगमन टोली गठन हुनेछ ।
- (क) नगर उप प्रमुख - संयोजक
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
(ग) कृषि विकास समिति संयोजक - सदस्य
(घ) सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि - सदस्य
(ङ) स्थानीय प्रशासनको प्रतिनिधी - सदस्य
(च) स्थानीय सुरक्षा निकाय (नेपाल प्रहरी/नगर प्रहरी) को प्रतिनिधी - सदस्य
(छ) खाध तथा गुणस्तर नियन्त्रण कार्यालयको प्रतिनिधी - सदस्य
(ज) घरेलु तथा साना उधोग कार्यालयको प्रतिनिधी - सदस्य
(झ) शिवराज नगरपालिकाको राजस्व शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
(ञ) कृषि विकास शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
(ट) पशु सेवा शाखाको प्रतिनिधी - सदस्य
(ठ) समितिले मनोनयन गरेको नगरमा क्रियाशिल उपभोक्ता हित संरक्षणँग सम्बन्धीत संस्था को प्रतिनिधी - सदस्य
(ड) उधोग वाणिज्य संघको प्रतिनिधी - सदस्य
(ढ) स्थानीय पत्रकार - सदस्य
(ण) समितिले मनोनयन गरेको सम्बन्धित वस्तु वा सेवा क्षेत्रको विज्ञ - सदस्य
- (२) उपदफा (१) बमोजिम गठित बजार अनुगमन टोलीले अनुगमन गर्दा यस ऐन बमोजिम निरीक्षण अधिकृतलाई प्राप्त सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ ।
- (३) बजार अनुगमन टोलीको काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
- (४) समिति र अनुगमन टोलिको बैठक तथा सेवा शर्त सुविधा र भत्ता सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ९

बजार अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

२४. बजार अनुगमनमा हुनु पर्ने विषय:

- (१) बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा देहायका विषय भए नभएको हेर्नु पर्नेछ।
- (क) बिक्रेता वा सेवन प्रदायकले नियामक निकायबाट कानुन बमोजिम प्रदान गरेको व्यवसाय दर्ता प्रमाण, स्थायि लेखा नम्बर (पान) को प्रमाणपत्र लगायतका आवश्यक कागजातहरू लिएको छ/छैन? प्रमाणपत्र नियमित रूपमा नविकरण छ/छैन?
- (ख) बिक्रेता वा सेवा प्रदायकले आफ्नो व्यवसायको नगरपालिकाले तोके बमोजिमको साइनबोर्ड राखेको छ/छैन?
- (ग) सेवा प्रदायकले वस्तुको बिक्रिकक्षमा मूल्यसूची राखेको छ/छैन?
- (घ) माल, वस्तुको परिमाण, मूल्य, गुणस्तर र तौल ठिक छ/छैन?
- (ङ) प्याकेजिङ्ग गरिएको वस्तुको लेबलमा उत्पादक वा पैठारीकर्ताको नाम, उत्पादन मिति, उपभोग्य अवधी वा मिति, अधिकतम खुद्रा मूल्य, मिश्रण, भण्डारण, र उपभोग गर्ने तरिका उल्लेख गरिएको छ /छैन ?
- (च) औषधी बिक्रि गर्न इजाजत प्राप्त व्यक्ति औषधी बिक्रि स्थलमा भए/नभएको एवं औषधी बिक्रेता प्रमाणपत्र छ/छैन?
- (छ) उत्पादन मिति, उपभोग्य मिति केरमेट गरिएको वा पुनः लेबलिङ वा छपाई गरेको छ/छैन?
- (ज) माछा मासु, फलफूल, तरकारी, मिठाई पसल, डेरी र होटेल बधशाला वा माछा, मासु बिक्रिस्थल सफा सुगन्धर र मापदण्ड अनुसार छ/छैन ?
- (झ) बिक्रेताले क्रेतालाई वस्तुको बिलविजक जारी गरेको छ/छैन?
- (ञ) अन्य तोकिए बमोजिमका कुराहरू
- (२) बजार अनुगमनकर्ताले अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य गर्दा देहायको विषयमा ध्यान दिनु पर्नेछ :
- (क) अनुगमन भ्रमणको टिपोट सम्बन्धी फाराम साथ लिई जानुपर्नेछ ।
- (ख) अनुगमन भ्रमण सम्बन्धी सूची (चेक लिस्ट) साथ लिई जानुपर्नेछ ।
- (ग) स्थानीय प्रशासन र प्रहरीलाई अनुगमन पूर्व जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

- (घ) अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवा मध्ये कुन कुन विषयलाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्ने भन्ने किटान गरी विषयसूची तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, बिक्रि वितरण, मूल्य, गुणस्तर आदिको बारेमा पर्याप्त सूचना र जानकारी हासिल गर्नुपर्नेछ ।
- (च) अनुगमन वा निरीक्षण गर्न जानु अगावै तालिका बनाई आवश्यक पर्ने साधन, सहयोग आदिको पूर्व तयारी गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) आकस्मिक/आवधिक/प्रवर्द्धनात्मक/उद्देश्यमूलक अनुगमन गर्ने सम्बन्धमा निरीक्षण पूर्वको गोपनियता कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (ज) अन्य तोकिए बमोजिमका कुराहरु ।

परिच्छेद - १०

निरीक्षण अधिकृत सम्बन्धी व्यवस्था

२५. निरीक्षण अधिकृतको नियुक्ति:

- (१) नगरपालिकाले प्रचलित कानून वा यस ऐन वा तोके बमोजिमको बजार अनुगमन, अनुसन्धान लगायतका काम गर्न कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई निरीक्षण अधिकृतको रूपमा नियुक्ति गर्न वा खटाउन सक्नेछ ।
- (२) नगरपालिकाले आवश्यक देखेमा प्रचलित नेपाल कानून वा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ वा प्रदेश व्यापार तथा व्यवसाय ऐन बमोजिमको कुनै निरीक्षण अधिकृत तोकनको लागि कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई सिफारिस गर्न सक्नेछ ।
- (३) निरीक्षण अधिकृतको पदमा नियुक्ति हुने व्यक्तिको योग्यता अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२६. निरीक्षण अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार: निरीक्षण अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (१) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रि वितरण गर्ने वा कुनै सेवा प्रदान गरेको ठाउँमा प्रवेश गर्न,
- (२) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रि वितरण गर्ने वा सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिसँग आवश्यक विवरण वा जानकारी लिने ।
- (३) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रि वितरण गर्ने वा कुनै सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिसँग वा सो सँग सम्बन्धित अन्य व्यक्तिसँग आवश्यक बयान लिने ।

- (४) कुनै उपभोग्य वस्तुको परिक्षण गर्न आवश्यक देखिएमा आवश्यक पर्ने परिमाणमा नमुना लिई प्रयोगशालामा परीक्षण गर्न लगाउने ।
 - (५) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको तत्काल, बिक्रि वितरण वा सेवा प्रदानमा रोक लगाउन आवश्यक देखिएमा सो रोक लगाउने ।
 - (६) कुनै उपभोग्य वस्तुको परीक्षण गर्न आवश्यक देखिएको कारणबाट त्यसको परिक्षणको लागि नमुना लिईएकोमा प्रयोगशालाबाट नमुनाको परीक्षण भई नआए सम्मको लागि बिक्रि वितरणमा रोक लगाउने ।
 - (७) निरीक्षण वा जाँच बुझको सिलसिलामा उत्पादक वा बिक्रेतालाई तत्काल कुनै आदेश दिन उपयुक्त देखिएमा सो आदेश दिने ।
 - (८) आवश्यकता अनुसार अनुगमनका क्रममा उत्पादन स्थल, गोदाम र पसलको खानतलासी गर्ने ।
 - (९) तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।
२७. निरीक्षण अधिकृतले अपनाउनुपर्ने कार्यविधि: निरीक्षण अधिकृतले जाँचबुझ वा खान तलासी गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ११

कसुर र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

२८. कसुर गरेको मानिने:

कसैले देहायको काम कारबाही गरे गराएमा यसि ऐन अन्तर्गतको कसुर गरेको मानिनेछ:

- (१) दफा ६(१) वा (२) विपरित दर्ता वा अनुमती नलिई कारोबार गरेमा, गराएमा ।
- (२) दफा ७ बमोजिम नविकरण नगरी कारोबार संचालन गरे, गराएमा ।
- (३) दफा ९ बमोजिम गुणस्तर वा मापदण्ड पूरा नगरी कारोबार संचालन गरे, गराएमा ।
- (४) दफा १० बमोजिम अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गरे, गराएमा ।
- (५) दफा ११ (२) बमोजिम तोकिए भन्दा बढी बजार मूल्य कायम गरी बिक्रि वितरण गरे, गराएमा ।
- (६) दफा १२ (४) बमोजिम कसैले पनि कृत्रिम अभावको सिर्जना, जम्माखोरी, कृत्रिम मूल्यवृद्धि र नाफा खोरी जस्ता कार्य गरे, गराएमा ।
- (७) दफा १३ (१) बमोजिम नगरपालिका क्षेत्रभित्र वस्तु वा सेवाको व्यापार व्यवसाय गर्दा दर्ता वा अनुमति प्राप्त गरेको स्थलमा बाहेक अन्यत्र संचालन तथा वस्तुको बिक्रि वितरण गरे, गराएमा ।

- (८) दफा १३ (२) बमोजिम प्रदायकले तोकिएको स्थल बाहेक अन्यत्र वा निषेधित क्षेत्रमा सेवा वा वस्तुको बिक्रि वितरण गरे, गराएमा ।
- (९) दफा १४ (२) विपरित बढी मूल्यमा बिक्रि वितरण गरे, गराएमा ।
- (१०) दफा १६ (१) बमोजिम प्रदायकले वातावरण स्वच्छ र सफा नराखेमा ।
- (११) दफा १७ (२) बमोजिम तोकिएको अधिकतम मूल्य भन्दा बढी हुने गरी वस्तु वव सेवा बिक्रि गर्ने गरे, गराएमा ।
- (१२) दफा १८ बमोजिम कार्य पुरा नगरेमा ।
- (१३) दफा १९ (१) बमोजिम गुणस्तरहिन वस्तु र सेवाको उत्पादन,पैठारी तथा बिक्रि वितरण गरे, गराएमा ।

२९. जरिवाना सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) कसैले दफा २९ अन्तर्गत कसुर गरे, गराएमा कसुको मात्रा हेरी निरीक्षण अधिकृतले देहाय बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ :
 - (क) खण्ड (क) , (ग) र (ङ) बमोजिम कसुर गर्ने वा गराउनलाई एक हजार रुपैया देखि २५ हजार रुपैया सम्म ।
 - (ख) खण्ड (ख) , (छ) (ज) , (झ) र (ठ) बमोजिम कसुर गर्ने वा गराउनलाई एक हजार रुपैया देखि २५ हजार रुपैया सम्म ।
 - (ग) खण्ड (घ) , (च) (ञ) , (ट) र (ड) बमोजिम कसुर गर्ने वा गराउनलाई १५ हजार रुपैया देखि २ लाख रुपैया सम्म ।
- (२) निरीक्षण अधिकृतले यस दफा बमोजिम जरिवाना गर्नु पर्ने कारण र जरिवाना गरेको रकम लगायतको सम्पूर्ण विवरण खुलाई तिन दिन भित्र समितिलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम जरिवाना गर्ने गरी निर्णय भएको मितिले सात दिन भित्र सो जरिवाना नतिर्ने, नबुझाउने प्रदायक विरुद्ध निरीक्षण अधिकृतले देहायको कार्य गर्न सक्नेछ :
 - (क) जरिवाना भएको रकम नबुझाए सम्म त्यस्तो वस्तु वा सेवा सिलबन्दी गरेर राख्ने ।
 - (ख) जरिवाना भएको रकम नबुझाए सम्म त्यस्तो वस्तु वा सेवाको उत्पादन,ढुवानी,पैठारी वा बिक्रि गर्ने अन्य वस्तु समेत रोक्का राख्ने ।

- (४) यस दफा बमोजिम निरीक्षण अधिकृतले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा निर्णय भएको मितिले १५ दिनभित्र जिल्ला अदालत वा उपभोक्ता अदालत समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्ने ।
- (५) अन्य दफाहरूमा जे सुकै लेखिए पनि यस ऐन बमोजिम बजार अनुगमनका क्रममा गम्भिर प्रकृतिको कसुरमा बाहेक जरिवाना सम्म हुन सक्ने सामान्य प्रकृतिका कसुरमा कसुरदारले कसुर स्विकार गरी सुधार गर्ने प्रतिवद्धता जनाएको अवस्थामा समिति, बजार अनुगमन समिति वा बजार निरीक्षण अधिकृतले एउटा प्रदायकलाई बढीमा फरक फरक प्रकृतिको कसुरमा गरी बढीमा दुई पटक सम्म सुधार गर्ने मौका प्रदान गरी कारबाही स्थगन गर्न सक्नेछ ।

३०. सजाय सम्बन्धी अन्य व्यवस्था:

- (१) दफा ३० मा उल्लेखित जरिवाना सम्बन्धी व्यवस्था बाहेकको कसुरमा प्रचलित नेपालको कानून बमोजिम सजाय हुनेछ ।
- (२) यस ऐन बमोजिम गरिएको जरिवानाले प्रचलित कानून बमोजिम सजाय गर्न बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

परिच्छेद -१२

उजुरी तथा तहकिकात सम्बन्धी व्यवस्था

३१. उजुरी दिन सक्ने :

- (१) यस ऐन वा यस ऐन अन्तर्गतको नियम विपरित कुनै प्रदायकले कुनै कसुर गरेको पाइएमा नगरपालिका वा समिति वा टोली वा निरीक्षण अधिकृत समक्ष उजुरी दिन सकिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको निकाय वा अधिकारीले उजुरी वा सार्वजनिक सञ्चार माध्यबाट प्राप्त सूचनालाई उजुरीको रूपमा ग्रहण गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम प्राप्त उजुरी वा सूचना वा अन्य कुनै सरकारी निकायबाट अनुगमनको लागि लेखी आएमा समिति वा बजार अनुगमन समिति वा बजार अनुगमन टोलीले एक आपसमा समन्वय गरी अनुमन तथा निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा प्रदायकले यस ऐनको विपरित व्यापारिक क्रियाकलाप गरेको पाइएमा तत्काल कारबाही चलाउनेछ ।

- (५) उपदफा (४) बमोजिम अनुगमन टोलिले गरेको काम कारबाहीमा चित्त नबुझेमा प्रदायकले समिति समक्ष लिखित रूपमा उजुरी दिन सक्नेछ ।
३२. सम्बन्धित निकाय वा अधिकारी समक्ष लेखी पठाउन सक्ने:
- (१) यस ऐन बमोजिमको अनुगमन वा उजुरीबाट प्रचलित कानून बमोजिम कुनै कसुर भएको वा भैरहेको वा हुन सक्ने सम्भावना समिति वा अनुगमन टोली वा निरीक्षण अधिकृतले देखेमा सम्बन्धित निकाय वा अधिकारी समक्ष छानबिन र अनुसन्धानका लागि लेखि पठाउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सम्बन्धित निकाय वा अधिकारी समक्ष लेखि पठाएको विषयमा सम्बन्धित व्यक्तिले जानकारी माग गरेमा समिति वा अनुगमन टोली वा निरीक्षण अधिकृतले जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
३३. प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपुग्ने: यस ऐन बमोजिम कसुर ठहर्ने कसुर अन्य कानूनबाट समेत कसुर ठहरिने रहेछ भने त्यस्तो कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा पर्ने छैन ।
३४. सूचना दिने, अनुगमन तथा अनुसन्धान काममा सहयोग गर्नेलाई पुरस्कृत तथा प्रोत्साहित गर्ने:
- (१) यस ऐन बमोजिमको कसुरमा सूचना दिने तथा अनुसन्धानको काममा सहयोग गर्ने व्यक्तिलाई कसुदारबाट असुल भएको बिगोको २५ प्रतिशत रकम त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई पुरस्कार दिईनेछ ।
- (२) यस ऐन बमोजिम कसुरका सम्बन्धमा सही सूचना दिने र अनुसन्धान काम कारबाहीमा सहयोग पुर्याउने व्यक्ति वा संस्थालाई सूचना संकलन गर्दा वा सूचना दिँदा लागेको उचित खर्च रकम नगरपालिकाले प्रोत्साहन स्वरूप दिइनेछ ।
- (३) यस दफा बमोजिम सूचना दिने व्यक्तिले चाहेमा नाम, ठेगाना तथा निजबाट प्राप्त भएको सूचना सम्बन्धी विवरण गोप्य राखिनेछ ।

परिच्छेद - १३

विविध

३५. समितिको कार्यक्रम तथा बजेट :
- (१) नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन, अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धिको लागि वार्षिक कार्यक्रम र बजेट विनियोजन गर्नेछ ।
- (२) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट बजार अनुगमन तथा व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षणको संचेतनाको लागि अनुगमन प्राप्त भएमा उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रममा समावेश गर्नेछ ।

- (३) नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन, अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धिको लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, सहकारी, निजी क्षेत्र, उपभोक्ता हित संरक्षणसँग सम्बन्धित संघ संस्थासँग साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।
३६. स्थानीय प्रशासनको कर्तव्य: समिति, बजार अनुगमन समिति वा टोली निरीक्षण अधिकृतले बजार अनुगमनका क्रममा सहयोग माग गरेमा सुरक्षा लगायतका आवश्यक सहयोग माग गरेको सुरक्षा लगायतका आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु स्थानीय प्रशासनको कर्तव्य हुनेछ ।
३७. असल नियतले गरेका काम बचाउ: यस ऐन बमोजिम बजार अनुगमन गर्दा असल नियतले गरेका काममा अनुगमन गर्ने व्यक्ति उपर कुनै कारबाही हुने छैन ।
३८. नियमावली, निर्देशिका, कर्षविधि वा मापदण्ड बनाई लागु हुन सक्ने:
- (१) यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।
- (२) नगरपालिकाले यस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनाएको नियमावली कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कर्षविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

आज्ञाले,
बाबुराम पौडेल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत